

In beweging...

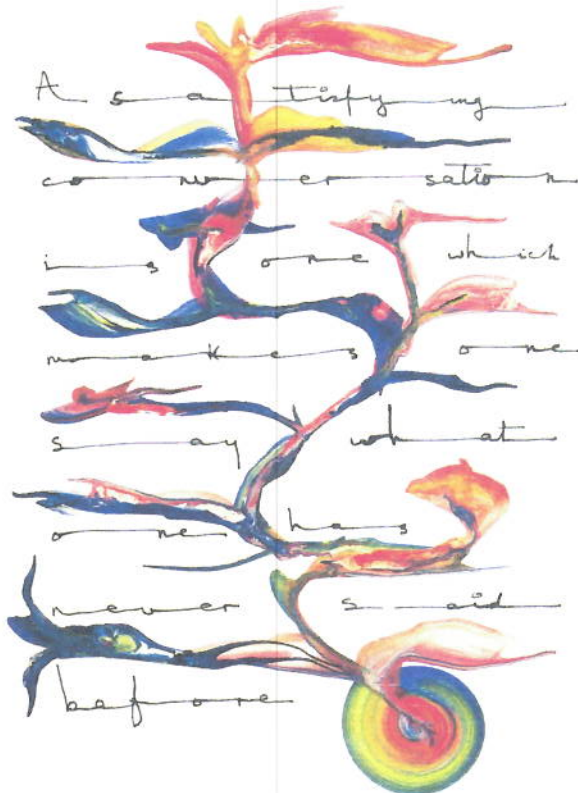
Vragen in gradaties

Als ons vragenpotje op tafel staat, is niet te voorspellen wat er gaat gebeuren. De bonte mix theelabels zorgt er wel voor dat het maaltijdgesprek onverwachte kanten op kan gaan. Of dat dan ook gebeurt is helemaal afhankelijk van de soort vraag én hoe ver iemand wil gaan in het vertellen. Wij benutten het porseleinen potje als een speels hulpmiddel om elkaar op nieuwe gebieden te leren kennen.

Gespreksstijl voor de 21e eeuw

Maar alleen ludieke vragen? Dat gaat Theodore Zeldin niet ver genoeg. In 1998 kwam deze Britse historicus met een ambitieus plan, getiteld: *Conversatie – hoe gesprekken je leven kunnen veranderen*. Hij schetst eerst welke manieren van omgaan met elkaar er in de loop van de tijd zijn geweest. Daarna komt zijn vurig

pleidooi voor de noodzakelijke interactiestijl voor onze 21^e eeuw. Daarmee bedoelt Zeldin: *Wanneer mensen elkaar ontmoeten, wisselen ze niet alleen maar feiten uit. Ze transformeren de feiten, geven die een nieuwe vorm, trekken er ieder hun eigen conclusies uit en ontwikkelen nieuwe gedachten. Het betekent niet alleen dat de kaarten opnieuw geschud worden, maar het brengt ook nieuwe kaarten in het spel. Dat is waar ik warm voor loop. Maar dit ideaal wordt niet zomaar gerealiseerd. Belangrijk is of u bereid bent om zelf na te denken en te zeggen wat u denkt. Veel mensen willen dat niet, doordat ze in hun leven teveel klappen hebben opgelopen... Barrières te over, gemakkelijk trapt iemand op de rem. Begrijpelijk, maar: Het ontbreekt de wereld aan een gevoel van richting, doordat we overweldigd raken door de conflicten die ons omgeven, alsof we voorts marcheren door een nimmer eindigende jungle. Ik zou graag zien dat sommigen van ons gesprekken beginnen om deze duisternis te verdrijven, en deze gesprekken gebruiken om gelijkheid te bevorderen, om onszelf moed te geven, om ons open te stellen voor vreemdelingen en om ons werkend bestaan grondig te herzien.* Zeldin verlevendigt zijn betoog met 36 vragen bij even veel aquarellen en pentekeningen. De abstracte schildering hiernaast intrigeert mij het meest.

Lastige vragen

De contouren, die Zeldin met enkele grootse lijnen schetst, worden stukken scherper bij Max Frisch. Uit de dagboeken van deze Zwitserse toneelschrijver zijn intrigerende vragenlijstjes verzameld onder de titel *Lastige vragen*. Die vlag dekt de lading helemaal. Dit zijn geen willekeurige vragen uit de

Pickwick-'light'-versie, nee, Frisch zet aan tot het grondig doordenken van 11 thema's. Zijn werkwijze vraagt om een bepaalde houding, die in het nawoord zo wordt aangegeven: *Als je nou eens vergeet wat je moet zeggen en zegt wat je denkt? Als je het aangroei van tact en beleefdheid en moraal nu eens verwijdert, wat is dan je antwoord?* Dus: Denk! Spreek je uit! Blijf ver weg van clichéantwoorden. Géén politiek-correcte opmerkingen antwoorden a.u.b.. Eerlijkheid boven alles.

Neem bijvoorbeeld het thema vriendschap. Frisch diept dat uit met 25 vragen. De openingsvraag luidt:

- 1 Beschouwt u zichzelf als een goede vriend?

Een antwoord daarop lukt vermoedelijk wel. Maar dan komt, volstrekt onverwacht, deze vervolgvraag:

- 2 Wat voelt u als verraad: *a* als de ander het doet?
b als u het doet?

Zo! Dit trekt je volledig in het thema. Zeldin bepleit gelijkwaardig met elkaar omgaan en dat krijgt met deze aanpak alle kansen. Dit gaat gelijk op. Beide gesprekspartners moeten de vragen nu op zijn minst voor zichzelf beantwoorden. Dat kan leiden tot nieuwe inzichten en ander gedrag. De slotvraag bij dit thema is:

- 25 Bent u voor uzelf een vriend?

Een gesprek op deze manier gevoerd kan als effect hebben wat Zeldin in bovenstaande aquarel schreef:

A satisfying conversation is one which makes one say what one has never said before.